

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОННАТА ТЕМА „ ОТГОВОРНОСТ НА СЪДРУЖНИЦИТЕ В НЕПЕРСОНИФИЦИРАН КОНСОРЦИУМ ЗА ОБЩО ПОЕТИТЕ ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ ТРЕТИ ЛИЦА” , разработена от ДИМИТЪР ВЕНЦИСЛАВОВ АТАНАСОВ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Гражданско и семейно право” в професионално направление 3.6 „Право” , изготвена от проф.д-р Златка Сукарева

Темата на предложеното изследване е актуална и с теоретично и практикоприложно значение. Посветена е на проблематика, свързана с обединението на търговци във формата на непersonифициран консорциум. В Търговския закон на тази форма на обединение са посветени две разпоредби, на чл. 275 и чл.276 , като последната препраща към правилата за гражданското дружество по ЗЗД. Актуалността на темата се определя от практическото значение на тази форма на обединение, все повече използвана в практиката при реализирането на по- мащабни инвестиции с участието на повече търговци,които запазват своята правноорганизационна самостоятелност и статут, а обединяват дейност и ресурси за постигане на общ резултат. Правното значение се предпоставя от това, че в ТЗ и в ЗЗД не съществуват специални правила за този вид обединение, съобразени със спецификата му, а правилата за гражданското дружество, към които се препраща, са твърде общи,създадени да обслужват главно сдружаване на физически лица с оглед на стопанска цел, но не и сдружаването на търговци и то за мащабни стопански дейности. Това сдружаване се осъществява на договорна основа, чрез договор за консорциум, за чието сключване, форма и съдържание също не съществува специална уредба. Прилагат се общите правила за договорите на ЗЗД и ТЗ, а практиката е приела свои критерии, които да подпомагат търговците при подобни начинания. Съдебната практика също изхожда от наличните правила на ЗЗД за гражданското дружество, които не са съобразени с динамиката, риска и отговорностите на подобни обединения на търговци.

Работата е в обем 280 страници и съдържанието е систематизирано в увод, четири глави, заключение и библиография. В увода дисертантът е формулирал конкретните цели на изследването- отговорностите, които се понасят при неизпълнение на поетата работа от консорциума, кой отговаря за това и за причинените вреди, при какви условия и в какъв размер. Останалите цели са подчинени на тази основна цел.

В глава I „ Развитие на концепцията за отговорността на консорциума и на съдружниците в него” се проследява историческото развитие на тезата от Древен Рим, през Средновековието, през първите кодификации по гражданско и търговско право в Европа, от ордонансите през 17 век, Френския граждански кодекс/1804г/ и Френския търговски кодекс /1807г/, ГГЗ /1900г/ и ГТЗ / 1897г/, до

българския ЗЗД /1892г- отм./ и ТЗ /1897г- отм./Позовава се и на правото на държавите от англо- американския правен кръг. Изтъква, че в теоретичен аспект най- близко до консорциума в България е било т.н. „случайно дружество”, изследвано от проф. Л.Диков. След отмяната на ТЗ и ЗЗД през 1951г посочва, че подобни обединения се уреждаха с правила за стопанските сдружения, приемани от МС.

В глава II „ Правен режим на консорциума и консорциалните дългове.Обща характеристика и особености на консорциалната отговорност” извежда основните характеристики на неперсонифицирания консорциум, изхождайки от чл.275 и чл.276 ТЗ, а именно договорният му характер, участници- търговци, създава се за постигане на обща цел с общи усилия, с временен характер, при запазване на правната и икономическа самостоятелност на участниците, единно ръководство. Временният характер се изтъква и в други източници, макар че няма пречка и след постигане на общата цел, създадената обща инвестиция да продължи да се експлоатира общо при съобразяване на съдържанието на договора за това. Дава се определение на неперсонифицирания консорциум, разглеждат се неговите форми- явен и скрит консорциум, изтъкват се разликите между тях. При първия участниците извършват сделките и действията заедно и всеки от тях се задължава лично към кредитора, налице е множество от длъжници, представляващи единна общност. Страни по сделките са всички участници- съдружници, те поемат правата и задълженията и отговарят при неизпълнение към кредитора. При втория вид има един явен съдружник, който действа от свое име, но за сметка на всички останали участници, придобитите права и задължения са общи, но пред кредитора те се придобиват от явния съдружник. Разглежда също интегрирания и неинтегрирания консорциум. При разглеждане на разновидностите на неперсонифицирания консорциум се позовава на практиката и на източници от правната литература и на практиката и правната доктрина в европейските държави. Изтъква различията между класическото гражданско дружество като договорно облигационно отношение, работещо на принципа на косвеното представителство или на съвместните действия на съдружниците, разделната отговорност и наложилата се в практиката солидарна отговорност , квалифицираната дължима грижа , каквато изисква търговската дейност. Правилно изтъква, че механичното прилагане на правилата за гражданското дружество не удовлетворява дейността на неперсонифицирания консорциум , че следва да се прилагат и принципите на търговското право и законодателство и отчитат интересите и на двете страни, на кредитора като възложител на работа и на съдружниците-консорти. В увода можеше да посочи в отделна точка термините, които ще използва в изложението за обозначаване на съдружниците- консорти, общото задължение, което поемат- консорциален дълг и неговите разновидности, взаимната отговорност.

Изследвайки правната същност на консорциума, изяснява неговите характеристики като многостранен договор, консенсуален, неформален, организационен и при уговорени вноски, престационен договор. Обръща внимание на проблема дали договорът за консорциум е търговска сделка, като изтъква, че съдебната практика приема, че не е търговска сделка по смисъла на ТЗ, но поставя под съмнение това схващане, като се аргументира, че този договор се сключва във връзка с осъществяваната търговска дейност от съдружниците- търговци и следва да се определи като търговска сделка. Разглежда неперсонифицирания консорциум и като общност, включваща обща цел, съвместна дейност и притежавано от съдружниците дружествено имущество. При организацията и управлението на съвместната дейност обръща внимание на разликата с гражданското дружество и правилата на чл.360, ал.2 ЗЗД, че обичайно в практиката на консорциума всеки от консортите определя свой представител, който да действа от негово име, но тези представители не формират орган за управление. Позовава се и на модел на Договор за джойнт венчър между консултанти. Положително е, че изследва чуждата практика с оглед аналогията, че връзката с кредитора- възложител на работа се осъществява от т.н. водещ съдружник, че ръководството на оперативната работа се възлага на лице с професионална квалификация. Изследването на чуждата практика му помага да развие тезата си за управление на консорциума. Що се касае до дружествената имуществена общност, споделя виждането, изказвано в правната литература,, че тя обхваща направените вноски, парични и заместими вещи, които се унищожават при ползване и които са обща собственост и останалите вещи, които са за общо ползване и всичко придобито, което става, докато съществува дружеството, неделима дялова съсобственост и към нея не се прилагат правилата на ЗС за обикновената дялова съсобственост. Коментира две схващания относно това дали съдружник може да прехвърля на трето лице участието си в дружествената имуществена общност. Счита , че може при съгласие на всички съдружници и че няма пречка отделният консорт да прехвърля отделни имуществени права, които има в консорциума и дава пример за възникнало в негова полза вземане от разпределението на печалбата. Последното твърдение считам, че е ограничено докато съществува дружеството и не се отнася до права, включени в квотата му за съсобствеността, а само до възникнали в негова полза вземания. Не споделя да се прави аналог на дружествената имуществена общност с търговското предприятие, което считам за правилно. Разграничава прекратяването на договора за консорциум от прекратяването на дружествената имуществена общност, че след това тя се трансформира в обикновена съсобственост и може да се прекратява чрез делба и другите гражданскоправни способности. Важен въпрос, до който стига е правоспособността на консорциума. Изтъква, че и теорията и съдебната практика приемат, че от договора за консорциум не възниква нов правен субект,

не възниква юридическо лице /ЮЛ/, че представлява неперсонифицирана общност, без правосубектност, без отделно имущество от това на съдружниците и без органи за управление. Явният консорциум при регистрация в Булстат придобива индивидуализиращи признаци като наименование, ЕИК, адрес на управление, вменяват му се данъчни задължения, но това не му придава правосубектност, не може да бъде страна в правно отношение с трети лица, не притежава имущество различно от дружественото, което е на консортите. Сочни възможни хипотези, които могат да се прилагат при управлението: съвместно извършване на действия от всички консорти чрез свои представители или лично или извършване на действия и поемане на задължения от един или няколко консорти от собствено име, но за сметка на общността от съдружници. Считам, че има предвид за сметка на всеки един консорт от общността, би могъл да уточни.

В тази глава разглежда и правния режим на консорциалните дългове. Дава определение на консорциалния дълг като задължение, възникнало за един, няколко или за всеки от съдружниците, а не като общност. Изяснява видовете консорциални дългове в зависимост от престацията или уговорката. На първо място се спира на „съвместния“ консорциален дълг. Дали е удачен така използваният термин „съвместен“ или е по-добре „общ дълг“. И в Принципите на европейското договорно право, на който акт се позовава, този дълг се превежда като общ дълг и покрива хипотеза на задълженост и отговорност, каквато той посочва, че е налице при съвместния дълг: всички могат да извършат престацията заедно и кредиторът може да изисква изпълнение от всички. Използва термини, каквито в ЗЗД и в нашата гражданскоправна теория не се използват - съвместен дълг и взаимна отговорност. Ако счита, че са по-подходящи да направи d.l.f. предложение за използването им в ТЗ при допълнителните разпоредби, които предлага към чл.375 и чл.376 ТЗ. Да обособи съвместния дълг като един от видовете задължения, наред със солидарните, разделните и неделимите задължения. След като обективното право не обособява такива задължения като вид, да предложи правила, които изясняват този вид задължения при няколко длъжника. Позоваването на чужда съдебна практика не е достатъчно, за да ги наложи, трябва да изясни техните признаци, отличаващи ги от другите видове задължения, макар и приложими при консорциума. Синоними ли са общ дълг и съвместен дълг? По същия начин да се уточни и съдържанието на „взаимната отговорност“, какъвто термин използва и синоним ли е на съвместната отговорност и какво съдържание влага? Така ще подчертае спецификата при неперсонифицирания консорциум и че тази форма налага и нови понятия и по наименование и по съдържание. Терминът „съвместни задължения“ /Obligations conjointes/ се използва в учебника „Елементарно ръководство по гражданско право“ на М.Планиол в превод на Т.Наследников от 1930г. като авторът посочва, че това обозначава на задълженията, при които има няколко длъжника или няколко

кредитора, при което правилото е, че дългът се разделя на толкова части, колкото длъжници или кредитори има, е твърде несполучливо и че то произтича от Германския кодекс. Посочва, че терминът *conjoint* /съвместно/ означава естествено вещи или лица, които са съединени или свързани заедно, а тук с този термин напротив, се обозначава едно състояние на раздробяване и на разделяне. ..Задължението е уговорено съвместно в полза на няколко кредитори или в тежест на няколко длъжници, но ако никаква особена причина не се яви да го отстрани, то се подчинява на общото правило, според което вземанията и дълговете се разделят по силата на закона. Сочи, че съвместността се проявява в причината, която поражда задължението. Разделянето може да стане в момента на възникването му или след смъртта на длъжника или кредитора и по правило разделянето на съвместното задължение става на глава, т.е. на равни части. Всеки длъжник е длъжен да плати само своята част./вж стр.257-258/.

При солидарния дълг е достатъчно да препрати към правилата на ЗЗД за солидарните задължения, като изключи тези, които са неприложими с оглед спецификата на образуването. Подобно положение на това имаме и при лизинга, ТЗ препраща към правилата за наема, но изключва някои от тях като неприложими. Правилен е изводът му, че не може да имаме механично прилагане на всички правила за гражданското дружество. Ако това не се отчете, винаги ще имаме и различна съдебна практика по даден въпрос от областта на неперсонифицирания консорциум, защото уеднаквяването и трябва да има някаква основа, която да отчита особеностите при консорциума.

При неделимия консорциален дълг посочва, че всеки може сам да изпълни дълга и изцяло, поради неделимост на престацията или уговорка, но и да посочи правилото на ЗЗД, че при няколко кредитора, ако има такава хипотеза, трябва всеки да простира общо на всички кредитори. Споделям мнението му, че при възлагане на обществена поръчка, по която страна са съдружниците от консорциума, ще намерят приложение правилата на ТЗ.Специфика има в правилата за определяне на изпълнителя на поръчката, но за изпълнението и са приложими правилата на ТЗ. В междинните изводи по тази глава сочи, че не всички правила за гражданското дружество са приложими за неперсонифицирания консорциум, а липсват специални разпоредби или тълкувателни правила за уреждане на отношенията между консортите и третите лица. Това ще рече, че е необходимо създаване на специални правила или приемане на тълкувателни правила за някои страни и отношения в този консорциум.Това, че и гражданското дружество и неперсонифицирания консорциум не са ЮЛ, не ги отъждествява напълно. Това разграничение трябва да намери правен израз.

В пар.2 на същата глава се спира на консорциалната отговорност. Не разбрах защо веднага отива към хипотеза на развален договор. Двете мнения

относно вида на отговорността, договорна или извъндоговорна ги има при разваляне на всеки договор, не са специфичен проблем само за консорциалния договор. За неизпълнение на задълженията и отговорността за вреди освен общите предпоставки за отговорност под такава форма, отговорността по тезата, която развива, зависи и от вида на консорциалния дълг. Изрично сочи, че при солидарен и неделим дълг, към който се прилагат правилата за солидарността съгласно ЗЗД, ще намери приложение и правилото на чл.126, ал.1 ЗЗД. Но при съвместен дълг и взаимна отговорност как ще стоят нещата, ако само един консорт не е изпълнил задължението си или не е положил дължимата грижа като другите консорти, кой ще отговаря? При другите консорти не е налице субективният елемент. Пак ли ще се приложи посоченият член, след като за разлика от солидарния дълг при съвместния дълг всеки един трябва да престоира, за да се стигне до общия резултат, никой не може да изпълни това, което дължи друг консорт. Как стоят нещата при взаимната отговорност? Ще се освободят ли останалите или ще им се припишат последиците от чуждо виновно поведение? Какво е решението при такава хипотеза и съвместен консорциален дълг при неизпълнение само от един консорт. Приема взаимна отговорност. Позовава се на схващане в Германия, че съдружниците, на които неизпълнението не може да се вмени във вина, биха могли да отговарят за действията на виновните консорти, като им се припишат последиците от тяхното поведение, при позоваване на разпоредбата на §278 BGB т.е. те ще отговарят за вината на законния си представител и на лицата, с които си служат за изпълнение на задължението си в същия обем, в който биха отговаряли за собствената си вина. Други автори отричат прилагането на тази разпоредба поради наличие на личен дълг на всеки от консорциите и изключват квалифицирането на невиновните съдружници като лица, с които длъжникът си е послужил и приемат, че другите консорти ще отговарят поради особеностите на отношенията и се позовават на § 425, абз.2 BGB, който се отнася за солидарността. Излагайки как стоят нещата в другите европейски държави, там като че ли се отива или към солидарната отговорност по аналогия или се приема отговорността за чужда вина. Излага своето виждане по този въпрос-отговорността на останалите консорти да се обосновава с личната задълженост на всеки от консорциите към кредитора и че за него те не са трети лица. Обосновава се с разликата между множество длъжници и длъжниците при консорциалния дълг, че те не са чужди един към друг, а са тясно свързани помежду си и всеки отговаря за действията на останалите. Ще отговарят и останалите, тъй като са една общност, а е и трудно да се установи кой длъжник е виновен, ще уредят отношенията помежду си. В това вижда взаимната отговорност, да отговарят всички и кредиторът да предяви претенцията срещу всички. Но в какъв размер, след като не отговарят солидарно? На този въпрос следва да отговори, ако счита, че това е характерно за взаимната отговорност. Също да изясни какво разбира под

стриктна взаимна отговорност? В чуждата литература под стриктна отговорност се изяснява отговорност без вина, значи ли, че при взаимната отговорност може да имаме и отговорност без вина на някои от консортите? В крайна сметка считам, че допуска две възможности при съвместния консорциален дълг: едната- да се приложи солидарната отговорност по отношение на компенсаторното обезщетение и втората- стриктната взаимна отговорност, разбираана като отговорност без вина, поемана от останалите консорти. Особености има и при обезщетението за вреди от забавено или неточно изпълнение. На стр.131 при съвместния консорциален дълг сочи, че ще се прилагат правилата за солидарността и увреденият кредитор ще може да претендира за обезщетение в пълен размер от всеки от консортите, без да е необходимо да установява кой е нарушил задължението си. Така се припокрива взаимната отговорност със солидарната, въпреки че обяснението е друго. При солидарния дълг кредиторът може да търси обезщетение за вреди само от виновния длъжник, а от останалите- изпълнение на стойността на дължимата престация, което правило на солидарността при съвместния дълг е неприложимо, тъй като общият резултат на консорциума може да се постигне само с престациите на всички консорти, а при неизпълнение по причина на един от тях, в практиката се приема, че отговарят и останалите. Но обезщетение за вредите може да търси от всички, и от виновния консорт и невиновните консорти. За кредитора при съвместния дълг всеки консорт е нарушител.

В междинните изводи в главата също пише за взаимната отговорност на консортите. Да я разграничи при всяка форма на неизпълнение и при обезщетението за вреди от солидарността и правилата за нея. Проследявайки хипотезите на неизпълнение при солидарен консорциален дълг и при съвместен такъв, ще открие неприложимите правила на солидарността при неизпълнение на консорциалния дълг и ще открие признаците на поддържаната от него взаимна отговорност и това да му послужи да официализира теоретичната теза, която развива в проект за правила. Изводите, които прави след изследването по конкретния въпрос в т.ч. и сравнителноправно са правилни, че консорциумът не е субект на отговорността, тъй като не е правосубектна структура и че съдружниците-консорти отговарят за неизпълнението и за вредите от това и че фингираната данъчна правоспособност не го прави субект на частноправните отношения. Споделям тезата му за субсидиарни субекти на отговорността-съдружници в консорт- събирателно дружество ,кооператори в консорт-кооперация, съдружници в капиталови дружества.

В глава III „Фактически състав на отговорността” подробно анализира правонарушението като основна предпоставка на отговорността и кой може да го извърши- консорт и негови органи представители както и 3 лица-

подизпълнители. Изтъква, че при неизпълнение на съвместен дълг отговарят и консортите, които са положили дължимата грижа, не са виновни, но им се „приписват последиците“ от виновното поведение на други консорти, като се обосновава с отговорност за чужда вина. Тук може да намери място и друга обосновка, за поемане на риска, споделяне на риска от чужди действия. При противоправността, като неизпълнение на дължимия резултат или неточно изпълнение разграничава множеството длъжници и консортите като общност. Разглеждайки вредата, като необходима предпоставка на отговорността, сочи, че не споделя тълкувателната практика на ВКС, която приема, че за да се признае вреда под формата на пропусната полза, трябва да има абсолютна сигурност, че такава е трябвало да настъпи, не хипотетично, а реално. Препоръчва прилагане на чл.82 ЗЗД, предвидими вреди в т.ч. и пропуснатите ползи като такива, но и при чл.82 ЗЗД се иска доказване на загубите, а не хипотетични такива, така е и при пропуснатите ползи. Познава тълкувателната практика относно трудното възприемане при договорната отговорност на обезщетяването и на неимуществените вреди. Същото се отнася и до приемане, че такива неимуществени вреди могат да търпят и ЮЛ. Позовава се на ЗОДОВ. Мисля, че това също е преодоляно в съдебната практика с решения в тази насока по чл.290 ГПК /пр.реш.№ 206/26.03.2019г по гр.д. №4762/2017г/.

По отношение на причинната връзка изтъква, че е налице усложнена каузалност и кумулативна каузалност, като разграничава фактичката каузалност от юридическата такава, дали се отнася за предвидими или за непредвидими вреди, т.е. както разбирам, не винаги фактичката връзка води до юридически последици и правилно, че юридическата каузалност се определя в чл.82 ЗЗД.

При субективното основание на отговорността, дава определение за умишлена вина на консортите и разграничава в гражданското право критериите за небрежна и умишлена вина, счита, че консортите могат да проявят и небрежност и умисъл, т.е прави полезни изводи и обобщения. Сочи, че значението на индивидуалната вина е силно ограничено при съвместния консорциален дълг, че се проявява предимно във вътрешните отношения. Достатъчна е вината на един от консортите, за да бъде ангажирана и отговорността на останалите и никой не може да се освободи от отговорност, макар и вината да е само на един или на няколко съдружници. Взаимната отговорност, съответстваща на съвместния консорциален дълг е отговорност на всички, но как ще бъдат осъдени, след като не са солидарно отговорни. При предявяване на иск срещу всички консорти какво осъждане ще иска кредиторът, след като разграничава взаимната отговорност от солидарната отговорност? Обективното право познава за общ дълг разделната отговорност и солидарната отговорност. Не следва ли да бъдат третирани от кредитора като съизвършители на правонарушението- неизпълнение на съвместния дълг

и това да води до осъждането им за обезщетение при условие на солидарност? Аз считам, че най-същественото при съвместния дълг е, че консорсите не могат да се оневиняват, когато един е виновен за неизпълнението и те ще понесат отговорност и за чужди действия и вина наред с виновния консорт или ще понесат риска от създаденото съдружие в името на една обща цел. По аналогия от правилата на деликтната отговорност може да се приеме, че отговарят за чужда вина или понасят риска и тяхната отговорност не може да бъде друга, освен солидарна.

В §2 на същата глава „Размер на отговорността“ се задава отново въпросът, разделно или солидарно ще отговарят съдружниците към кредитора и как следва да се разпредели отговорността им във вътрешните отношения. Считам, че на този въпрос вече трябва да е отговорил. Сочи, че въз основа на приетата взаимна отговорност за общо поетото задължение и останалите съдружници ще отговарят солидарно към кредитора за причинените от техния съдружник вреди. Позовава се и на чл.10-104 PECL, че длъжниците при неизпълнение на общ дълг отговарят солидарно. Тогава има ли разлика между солидарна и взаимна отговорност? Считам, че разлика има при претенцията за изпълнение на материалната престация, на възложената работа, предмет на общия дълг, че не може да се приложи солидарността и да се търси изпълнение само от един от консорсите, но когато се касае до обезщетението за вреди, което е парично, логично и в интерес на кредитора е да се приеме, че те отговарят солидарно. Или не всички правила на солидарната отговорност намират приложение при взаимната отговорност спрямо кредитора. Неприложимо е и правилото на чл.126, ал.1 ЗЗД, когато неизпълнението е по вина на един от консорсите, че той ще дължи обезщетение за вредите и от него трябва да търси плащане кредиторът, а от останалите може да търси стойността на станалата невъзможна дължима, но неизпълнена престация. Останалите консорти не могат да изпълнят общия дълг в рамките на съществуващата облигация, ако неизпълнилият консорт дължи незаместима престация. А и съвместният дълг предполага едно вътрешно разделяне на функциите при изпълнението му. Дългът е общ спрямо кредитора, но в общия дълг всеки консорт е поел лично задължение и изпълнявайки съвместно така поетите задължения, те достигат до желанния общ резултат. Затова и в практиката се приема, че отговарят всички за причинените вреди. Неприложимо при взаимната отговорност е и правилото на чл.126, ал.2 ЗЗД, че забавата на един длъжник, не произвежда действие за останалите съдлъжници, т.е. има относително действие, но за кредитора от значение е времето за изпълнение на общия дълг, а не лично поетото задължение в неговите рамки. Забавата на един от консорсите води до забава и останалите, те не могат да престират сами, а само заедно. Забавата на един измежду тях води до забава на всички. Практиката е създала неписани правила в отклонение от правилата на гражданското дружество поради спецификата на този вид обединение на

тъговци. Затова мисля, че е удачно предложеното проектоправило на чл. 276, буква „в”. Така се абстрахира от правилото на чл.126 ал.1 ЗЗД, присъщо за солидарните задължения. За вредите от настъпилата невъзможност ще отговарят всички солидарно. Останалото е въпрос на вътрешните отношения, ще рефлектира върху тях. На основата на PECL може да се приеме, че когато при общ дълг се дължат пари, за тях отговарят солидарно всички длъжници и че задължението е общо, когато всички длъжници са длъжни да извършат престацията заедно и кредиторът може да изисква само от всички тях. Това определение в Принципите съответства на тезата на дисертанта за съвместния дълг. Или като характеристики на взаимната отговорност може да изтъкне именно посоченото в Принципите, че общият дълг изисква всички длъжници да извършат престацията заедно /считам, че не времево/ и че кредиторът може да изисква само от всички тях изпълнение, а когато общият дълг е паричен, длъжниците са солидарно отговорни за плащането. От правилата на чл.10:101 и чл.10:104 могат да се обосноват характеристиките на съвместни дълг и на взаимната отговорност в отлика от солидарния дълг и солидарната отговорност. По-трудно може да се обоснове взаимната отговорност с оглед реалното изпълнение на дълга, тъй като съвместното участие в изпълнението изключва отделният консорт да може да изпълни целия общ дълг. И при предявяване на иск срещу консортиите за изпълнение на съвместния дълг, би трябвало да се иска осъждане на кумулативно изпълнение от всички длъжници на общия дълг.

В заключение искам да посоча, че дисертантът е разработил теоретична теза, която съответства на реалностите при съвременните сложни инвестиционни проекти, която теза трудно може да се обоснове с наличните правила на обективното право за гражданското дружество и за отношенията, които възникват при множество длъжници, за които е характерен принципът на разделност или солидарност. Трябва да обоснове и аргументира, че при неперсонифицирания консорциум не всички особености могат да се обосноват с двата принципа, че към такъв общ дълг, който нарича съвместен дълг, се налага нов поглед и разделността и солидарността като принципи не следва да се абсолютизират, а се налага тяхното съчетано използване с оглед нуждите на практиката. Той развива тезата за съвместен/общ дълг и взаимната отговорност и трябва да дешифрира и обясни в какво се състои взаимната отговорност при реалното изпълнение, както е направил това при отговорността за вреди. Може да допълни предложенията с правила d.l.f. ,това че кредиторът може да търси изпълнение само от всички консорти, какво осъждане ще иска след като се изключва солидарността при реалното изпълнение. Това ще даде пълнота на изследването, въпреки че темата е за отговорността за вреди. Тезата, която развива е от значение както за практиката и създадените нови форми на сдружаване и какъв да бъде техният режим , така и за нормотворческата практика, за създаване на правила, които

да обслужват новите стопански връзки и взаимоотношения. Удачни са направените предложения d.l.f., но за пълнота, щом развива тезата за съвместен дълг, най- практикуван и изгоден и за двете страни при възлагане на работа от кредитора, то режимът на съвместния дълг да се проектира от всички страни- и изпълнение и отговорност за вреди. В противен случай остават въпроси относно консорциалния дълг, който не е солидарен или разделен, а съвместен/общ и за взаимната отговорност, приличаща си със солидарната, но разкриваща и отлики от нея. Всичко това е в подкрепа на актуалността и практическата значимост на изследваната тема. Препращането само към правилата на дружеството по ЗЗД не удовлетворява практиката и не обслужва в необходимата степен тази форма за обединяване на търговци, която не е правосубектна.

Дисертантът познава правната уредба и становищата в науката , изложени в правната литература, частноправните отношения, възникващи при сдружаването, облечено в гражданскоправна форма. И това му позволява да види в каква степен съществуващите правила за гражданското дружество удовлетворяват практиката и в каква не, тъй като консорциумът като обединение на търговци , макар и неперсонифициран има своите особености, което не го вменява изцяло в съществуващите правила на ЗЗД.

Правилно в края на изложението е предложил d.l.f. отделни проекторазпоредби, които са продиктувани от спецификата на неперсонифицирания консорциум. С тези препоръки относно изясняване точното съдържание на съвместния дълг и взаимната отговорност и отликата им от солидарния и разделния дълг и от солидарната и индивидуална отговорност като възможно приложими, тъй като въвежда нови правни категории и трябва да дешифрира тяхното съдържание и посочи характеристиките им, считам, че изследването, което е направил и резултатите, до които е достигнал на базата на изследване на практиката и сравнително правен поглед в теорията и практиката на други държави, допускащи такива обединения в неперсонифицирана форма, представляват принос в теорията за неперсонифицирания консорциум и обединенията на търговци. А с направените предложения за допълване на правилата на ТЗ за този вид консорциум, той официализира тезата си и посочва как да бъде отразена в нормотворческата практика. Това ми дава основание да предложа на уважаемите колеги от научното жури, да присъдят на дисертант Димитър Венциславов Атанасов образователната и научна степен „доктор” в професионално направление „Право” и научната специалност „Гражданско и семейно право”, за което и ще гласувам.

22.01.2024г.

Рецензент: /п/